Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 29 СЕНТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 117 (7620). ★ Мах 3 кеп.

ЧIОАГIЛУШ ЙОАГIА СОВЕТСКО-ЛАОССКИ ОТНОШЕНЕШ

27 сентябре КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева беседа хилар НРПЛ ЦК Генеральни секретараца, ЛНДР Министрий Совета Председателца К. Фомвиханаца.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи цIерагIа Иокхача Кремлевски дворе-це К. Фомвихана сийна Iуйрийна шу оттадир.

Хьаьшаца бар, цунца баьхка лаосски партийнии паччахьалкхени деятелаш.

Советски оагIонгахьара бар новкъостий М. С. Горбачев, А. А. Громыко, Н. И. Рыжков, В. И. Воротников, М. С. Соломенцев, Н. В. Талызин, В. А. Медведев, кхыбола официальни нах.

Безамеча, доттагIала хьале чакхдаьнна из шу оттаьдаьча къамаьлаш дир новкъосташа М. С. Горбачевеи К. Фомвиханеи, гулбеннараша тIоараш а тохаш. Бе́лгалдаькхар лакхерча боараме вIашагIкхетарах шин мехка юкъера традицонни доттагIал кхы а чIоагIагIа хургхилар, хIаьта советско - лаосски цхьана къахьегалга кхы а дикагIа дегIадоагIаргхилар.

Цу дийнахьа К. Фомвихан В. И. Ленина Мавзолее вахар, венок а йиллар. Иштта венок йиллар Кремлевски пена хьалхашкарча .Ца вовзача салтечун каша тIа а. Хьаьшаца хилар КПСС ЦК секретарь В. А. Медведев, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

МОСКВЕ КХАЬЧАВ

КПСС ЦК-ас хьийха 27 сентябре балха визитагIа Москве вера СЕПГ ЦК Генеральни секретарь, ГДР Пачахьалкхен совета Председатель Э. Хонеккер.

Аэродроме цунна накъабахар Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Н. Н. Слюньков, КПСС ЦК секретарь В. А. Медведев, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

СССР оборона министра приказ

№ 311

1988 шера 28 сентябрь. г. Москва.

Эскаре гIулакх де оттаьяь ха чакхъяьккха эскаре гIулакх деш бола нах СССР Герзашцарча Низий мугIарашкара запасе баха мукъабовлийтарахи 1988 шера октябре—декабре эскаре гIулакх де аргIанара гражданаш тIахьехарахи дола

«Эскаре гIулакх дара массане юкъарча декхарах» долча СССР Законага хьежжа **приказ лу аз:**

1. Эскаре гIулакх де йилла ха чакхъяьккха баьнна эскаре гIулакх деш бола нах 1988 шера октябре—декабре Советски Эскара, ТIема-Форда флота, доазонцарчеи чурчеи эскарий мугIарашкара запасе мукъабовлийталба.

2. Укх приказа 1 пункта тIа хьоахабь эскаре гIулакх деш бола нах запасе мукъабовлийташ хиларца дувзаденна Советски Эскаре, ТIема-Форда флоте, доазонцарчеи чурчеи эскарашка 1988 шера октябре—декабре гIулакх де хьехалба тIахьеха ди тIаххоачаш 18 шу даьнна граждапаш — маIа нах, нагахьа санна эскаре гIулакх дара ха тIехьаьяькха беце, хIаьта иштта эскаре гIулакх дара тIехьаьякхха ха чакхъяьнна боккхагIбола гражданаш а.

3. Приказ дIаххайкаде еригача роташка, батареяшка, эскадрильяшка, кемаш тIа.

СССР оборона министр арме инарал Д. ЯЗОВ.

ОАРЦ ДАЛА!

ЭШАРАШ ДУКХА ДА

Назрановски района совхоз-техникума шурий - товарни ферма коллектива балхах лаьца хIанз духхьашха яздац оаха. ДукхагIа йолча хана критика е езаш хул укхазара хьал. Масала, ер шу долалуш газето дийцадар фермерча болхлошта юкъе социалистически яхь йоаржаяра гIулакх формально леладеш хилорах. Фуд цул тIехьагIа хувцаденнар?

Из хьахьокх ЦIеча уголоке хьалтеха йоаллача лаьрххIа цу гIулахха кийчъяьча стендо. Къаьсттача бланка тIа дIаязъяьй хIара доярка цIи, цун план, тIанийца социалистически дехкараш, цо хьанца социалистически яхь лелаю. Лохехьа доярка балха экран йоал. Цу тIа хьежача ха йиш я малагIаш да ерригача коллектива, къаьсттача доярка хьокхамаш. Укхазарча болхлошца даьча къамаьлах а гучадаьлар газето яь критика эрна яйнайоацилга.

ДикагIа хиннай доакъардара Iалашо а. Кхоачам болаш я аьнна хетт ер факт: хьайба хIара условни кертана лаьрхIа хIанзле 23 доакъара единица кийчъяьй укхаза. Из шера планал дукхагIа да. Масала, йол Iалашъяьй 660 тонн, план 400 тонн йолаш. Из дерригa доакъар кхоаленашта кIал дIаоттадаьд. Каьстта хьайбашта тела йолаергья свекла. Дукха ца говш кхоллагIа мангал тоха мегарг-болаш да совхозера люцерна кха а.

Доакъарцара дош дика къоастаде вIаштIехьдаьнна дале а, цхьаккха хьовзам боацаш ферма коллектив Iангера йоале тамаш йолаш дар укх деношка цига долаш тхона хезар. Къайла ца кхуъяьш дувцар совхоза хьайбаш леладеча цеха начальника А. Часыгова шоашта къувлар, шоай садуар. Укх тIеххьарча хана чIоаггIа лаьгIъенна шура, хIанз дийнахьа 4—5 килограмм мара яккхац из хIара беттача Iаттагара. ГIулакхаш сихха дикалгахьа хувца ца лой, тамаш я-кх шера планаш кхоачашъе вIаштIехьдоале...

ТIакхха миша латт помещенеш Iан бетташта кийчъелга? Эггара хьалха ала деза — чIоаггIа тоъаш яц укхаза гIишлон материналаш. Къаьстта юхатетт ремонтни балхаш шифер ца хиларо. Кхоаленна тIера хьа а йоахаш, эш-эшшача моттигашка къаьна шифераш IотIаетта езача кхаьчад гIулакх. Из дича а, 300—400 шифера лист эшаргйолга шеко яц. Ремонт биззача боараме чакхъякхкхара эшаш я цемент, цхьабакъда, из кхоачам боллаш Iалашъе аьттув баьннабац совхозе. Корех тоха бIалгаш а эшаш да. Царна когаметта полиэтиленови пленка етт хIанз. Эшаш да басар. Бакъда, цунна когаметта лелае хIама кораяц ферма болхлошта.

Iа гаьна дац, ши кIира мара дисадац отопительни сезон дIайолаяла а. ТIехьа ца тетташ, кийчо е еза цунна.

М. ЭРЗИЕВ.

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

Дика хиннад укх шера Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза люцерна, доакъара лаьрхIа эяь йийнача культурай, къаьстта а хьажкIий кхаш. Цо аьттув беннаб лоацIача юкъа бокхача шин кIоага чу сенаж йолла. Белгалдакха деза, из доакъар укхаза лийрхIачул цкъан ахаззи дукхагIа Iалашдаьлга. Иштта дика кийчо яьяр колхозе силос йоллара а. Ханахьа кийчъяь дIаоттаяьяр силосни комбайнаш, доакъар дIакхахьа деза транспорт, цIендаьдар кIоагаш. Уж балхаш деча хьинаре дакъа лаьцар механизатора Парижев Iалихана. Из вар силос IотоIаеш къахьнигар а. Еха техника тоаеча ший говзал гойтар токарь а сварщик а волча Булгучев Гелане.

Силоса лаьрхIа 160 гектар хьажкIаш дIайийнай колхозхоша. План 100 центнер йолаш, хIара гектара тIара шозза дукхагIа доакъар доаккх комбайнераша Булгучев Макшарипеи Хутиев Назиреи. Шоайла социалистически яхь лелаеча цу шин механизатора кхычарна масал тел.

Доакъар ферма йолча дIакхухьаш ба трактористаш Булгучев Iаьла, Галаев Хьажмурд, шофераш Фаргиев Ваха, Фаргиев Мухарбик, Галаев Тархан. Шоай дийнахьара нормаш тоъал тIехкхоачашъю цар.

Тхо цига долча деношка ззар тонн совгIа силос кIоага чу елла баьннабар колхозхой, дIахо йодача хана кхы из миссел силос кийчъе дага а бар уж. Цу доакъаро новкъостал дергда царна хьайбаш дика Iангара даха а шурец дулхи дохкара паччахьалкхеи планаш кхоачашъе а.

Деша дай бац

Нагахьа санна лакхе йийцача «Заветы Ильича» яхача колхоза хьайбаш леладерий гIулакхаш дика леле, цIеча Эскара цIерагIча колхоза № 1 йолча шурий - товарни ферме геттара эсала да уж. Шийтталагlча пятилетка кхоалагIча шера паччахьалкхенга 874 тонн шура йохкаргья аьнна дош деннадар цун коллективо. ХIаьта хIанзарчоа ехкар цох 73 процент мара яц. Лийрхlачул 12 тонн гаргга кIезигагIа ехкай цо шура.

ХIара кхоабача Iаттагара дийнахьа 5—5,5 килограмм шура мара яккхача укхазарча доярнаша. ХIаьтта из боарам планага дIакхача геттара гаьна хилорах цхьаккха шеко яц. Лоацца аьлча, шу доладелча гIоне. хIара Iаттагара 1800 килограмм шура мара ца яьккхача ферма коллективо мишта кхоачашъю паччахьалкхенга шура йохкара план?

Бакъда, ерригача колхозо шура дIачуялара план кхоачашъю. Из деча доккха дакъа юкъехьу № 3 йолча шурий - товарни ферма коллективо. Ткъо тонн гаргга планал дуккхагIа ехкай цо шура. Цунгара масал хьаэца мегаций № 1 йолча МТФ болхлоша. Кхы гаьна баха а мича безар цар.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕРАШ

Хьоашалгlа водаш, салаIа аравоалаш, балха вагIаш бебе барзкъаш, кога гIирс лелабу хIара сага, къаьстта кхалнаха а лелабеш. МалагIа йоI, къона кхалсар, хIаьта хьашт дале, ха яхар а тIехь, безам боацаш я керта тIа хоза йовлаих тилла, наьха бIарг тIаотта дика тIормиг каралаца ца ловш. ХIаьта фуннагIа дергда нанас ший бера хозагIа йола ловзограш эцара, кхыметтел базара маьхах а тIехь эцаргьяр цо уж. Цудухьа хийцца тика тIара уж хIамаш эца шоай аьттув баьлча дег тIара доккха баркал оал кхалнаха, хIаьта малав-теш цу тайпара дегагIоазале царна еш вар?

ВIалла а хала хургдац вайна цу хаттара хьадда жоп дала. Цу гIулахха духна гаьна ваха а везарваш—духхьал «Родина» яхача совхоза уллув йоаллача художественни промыслай производственни объединене мара. Массехк моттиге дIа-са нийсъяьй цун цехаши филиалаши, кертерьяр № 1 йола Ибрагимов Руслана кулгалдер а йолаш. Объединене эггара йоккхагIчарех лоархIаш а я из.

КIезига бац укх цехе хьинаре къахьегаш бола хьалха латта болхлой. Цар хьинаро, говзало, балхах дог а лазаш, лерргIа хIаране ший декхараш кхоачашдаро аьттув беннаб объединене коллективана ийс бетта задани а ший социалистически декхараш а, ханал массехк ди хьалха кхоачашде, арахецача продукце дикал лакха, къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIа хилийта. Цу толамашта доккха шоай дакъа юкъенхухьарех ба цеха технолог Нагоева Хьаннифа, запарщица Гетагажева Марьям, оверловщицаш Ипполитова Раиса, Албакова Люда, Хатуева Роза, Тембулатова Юлия, хIамаш юттар Газгиреева Жуги, кхыбараш.

ХIамаш юттар Газгиреева Жуги укхаза болх беш йола 20 шу совгIа ха я. Цу юкъа карагIдийннарий беза мах беш «Нана-турпал» йолча цунна еннай Къахьегама Сийлен III-ча степена орден, дуккхаза котийннай из социалистически яхье, кагирхой хьехамча я.

Цо миссел укхаза къахьегаш хьаенай оверловщица Ипполитова Раиса. Хьинаре дакъа лоац цо юкъарча вахаре. Раисас шозза кхоачашдадьд Ленински района халкъа депутата декхараш, хIанз халкъа тIахьожама группа а цехкома а член я хьинар дола болхло.

Царна а, хIаьта иштта кхыча болхлошта а ший йIаьхий балха опыт, говзал дIалуш укх 26 шера хьайоагIаш я ОТК мастер, халкъа тIахьожама группа председатель йола Рекец Тансия Михайловна. Кхыча общественни декхарашца цхьана хьаьнала кхоачашду цо объединене партбюра секретара заместителя дараш а. Коммунисташа цунна даь тешал да из.

СУРТАШ ТIА: 1) ХIамаш юттар Ж. Газгиреева; 2) ОТК мастер, кагирхой хьехамча Т. Рекец; 3) хьалха латта оверловщица Р. Ипполитова.

Р. АУШЕВА сурташ.

ШАЛИНСКИ РАЙОНЕРА ХОАМАШ

«Курчалойский» совхоза коллектив районе эггара хьалха йолаеннаш шекара свеклаш чуэца. Механизатораш Башаев Сайдэмин Айдамиров Сулумбики ба уж оаххаш. Шинне а дийнахьара нормаш дикка тIехкхоачашъю цар.

— Тхоай болх хьувкъама зе хургдоацаш, лоралуш бу оаха, — йоах механизатораша. — Хийла нийслу свеклаш трактораш чархашта кIалъухаш, йохаеш. ТIаккха заводо дIаэца тигац уж. ХIанзле Арсунерча шекар деча заводе массехк машина «мерза овлаш» дIадахьийтад кхаш леладераца.

Д. Ибуеваи Р. Мегишеваи керте латта звеноша я свеклаш хьаяха йолаеннараш. Каьстта юхебисараша а хьаллоацаргда из гIулакх.

«Джалка» совхоза ферме тхо кхаьчача хана хьалхара силоса кIоаг дIакъовлаш а шоллагIбар дIаболабеш а бар укхазара доакъар кийчдераш. Силосах цар дIаэйора аьта доакъара ябакхаши буракаши. Цу наькъаца хьаьнду доакъар.

Из болх беча хьинар гойт тракториста Дамаев Овтас. Из ва силос IотеIаер.

— Силос Iалашъяра план дикка тIехкхоачашъе тарошаш я тха, — йоах учетчика Гебертаев Хасмухьмада.

«Шалинский» совхоз керттерча даькъе хьайбаш леладеш я. Цудухьа тамаш яц, цун коллективо доакъар Iалашдара боккха теркам тIабохийташ хилар. Къаьстта из белгалдоал укхазарча моллагIча отделене нийсвелча.

Каст-каста духьалкхет хьатта бодача новкъа силосах етта машинаши трактори тележкаши. Уж хьаухачахьа дIавахача гаьннара бIарг кхет хьажкIий кхай тIа болх беш йоахкача комбайнех.

Абдулаев Саламу керте латта звено я из кха дIадийнар, аьхкий цунна Iунал даьр, хIанз из чуэцаш йоаллар. Звеньевой ше дика механизатор а говза къахьегамхо а ва. Цудухьа Саламу ва хьалха йода комбайн лелаер. Цунна тIехь-тIехьа боагIа цун новкъостий Садулаев ИбрахIими Мичураев Саламун. Дийнахьа 11 — 12 гектар хьажкIаш хьокх цар.

— Комбайнерий дикача балха аьттув бу автомашиний водителаша шоай гIулакх цIена кхоачашдеш хиларо, — йоах рейсаш дIаязъеш волча Дадаев Адама. — Тахан цар 21 машина силос дIайихьай. ДикагIбарий цIераш яха лов сона. Уж ба Умаров Майрбик, Магомадов Лема, Азиев Iумар, кхыбараш.

А. АРСАМИРЗАЕВА.

РЕЙД

МЕЛО Е ЙИШ ЯЦ

ГаргагIертай хьайбаш леладерашта эггара халагIа а чоалханегIа а йола хI. Мишта кийчо ю цунна Грозненски района цхьадолча боахамий шурий - товарни фермай коллективаша. Цу хаттара жоп луш я ер рейдови материал.

Хьалхара адрес — «60 лет Октября» яха совхоз. Укхаза шерра дIахьош да хьайбай помещенеш Iан бетташта кийчъелга. Кхыметтел кIирандийнахьа а цIагIа багIаш укхазара гIишлонхой. Штукатураша - малараша Исаева Маднатеи Халжиева Элисатеи кIира техай фермаи корпусашка. Цудухьа гаьннара дIахьежача нах чубахача цIеношта тараласташ хоза я уж.

Тхо цига долаш а ремонг дIахо еш яр. Хаджиев Мухьмад вар хьайбаш тоадеш, кирпишк юллаш. Из болх баьб цо пенашта а ферма гонахьарча карта а. Хьаде хIама доацаш висац дахчан пхьар Рыжков Виктор а — цо ез-еззача шифер хийцай, полиэтиленови пленка теха кораш дIакъайлад, уйнаш тоадаьд.

— Керттердар, — хьайбаш латтача моттигашка асфальт билла аьттув баьннаб тха укх шера, — йоах совхоза директора В. Такаева. — Тоаяь кормоцех. Из дечa хьинаре дакъа лаьцад слесара Шабазов Селима.

Фермана ремонт еча дикка новкъостал даьд совхозе практика чакхйоаккхаш болча № 22 йолча профессионально - технически училища дешархоша Солтамурадов Руслана, Гайтиев Хьусена, Джамалдинов Вахьида, Беков Ахьмада, кхычар. ТIагIертта болх беш бар уж тхо цига хиннача дийнахьа а. Дег тIара баркал ала лов цар хьехархошта: шоашта тIадиллар дизза чакхдаккха ховш, къахьегам безаш кагий нах хьалкхебаьб цар.

Ерригача фермашка, аралаьхка доахан латта дезача аьшкабетонни моттигашка плиташ ехкай. ХIанз хаоттам моллагIа хиларах кхо дIадаккха атта хургда. Механизатораш хьежа безаргбац лаьтта ловсар дахарга.

Деррига ремонтни балхаш чакхдоахача тIахьожам лоаттабер прораб Н. Шариев ва. ЦхьабакъдА, директора яхачогIа, шийна хьалхашка латтача декхарех лоархIавац из. Цудухьа деррига а ший гIончана А. Бикаевна дIатIа з дилла, фермашта гаьннара бIарахьежаш лел из. Дика да-кх болхлой шоай «кулгалхочунна» тара боацаш.

Цу тайпара моттиг нийсъеннa яле а, дог дика хинна дIадахар тхо цу совхозера. Дукха ха ялале «Советская Россия» яхача колхозе а кхаьчар.

Хьайбаш Iангара дахара де мел дезар ханнахьа чакхдаккхар шоай керттера декхар лоархI цу боахамерча къахьегамхоша. Цу даькъе тIадиллар дизза чакхдаккха ховш, къахьегам безаш кагий нах хьалкхебаьб цар. Цхьабакъда, долаш да кхоачамбоацараш а. Шема дарра дувцаргда вай гIулакх.

Асфальт билла бокъонца тоаяьй укхазарча фермай корпусашка хьайбаш латта моттигаш, чIоагIдаьд хьайнаш, духхагIдолча кхийнашка цIена транспортерашн автопоилкаши оттаяьй. Нагахьа помещени йисаяц кIир ца тохаш. Аьшкабетонни плиташ ехкай кхо араоза дезача моттигашка.

Доккхий зенаш дир укхазарча фермашта бIаьстий а аьхкий а хьийкхача михо. Тховнаш тIара дукха шифераш дIайихьар цо. ХIаьта колхозага царна когаметта IотIаяхка кердаяраш яцар. Эшшача дIатоха ардаех а йоацаш яр. Дале а, кулгаш Iодахийтанзар колхоза кулгалхоша, гIишлон материналаш лаха оарцагIбаьлар уж. Из де аьттув а баьлар.

Дукха болх баьб фермана тIадолха наькъаш тоадеш, шердеш. ХIанз уж дукхагIдараш асфальт билла да. Наьха бIарг тIаозаш да ферма ков. Укхаза кхыметтел зIамига зизай беш а я. Цига салоI болхлоша. ХIаьта керда хьалдаьча хьайбаш леладерий цIагIа чуваьлча, хоза кийчдаьча хьаьша цIагIа нийсвелча санна хеталу. Укхаза я столови, сауна, стоматологически физиотерапевтически кабинеташ, салаIараи лувчараи эшаш моттигаш, витаминни бар, босбола телевизор. Цу чу йоаллача буфетера доярка ша бежа Iуша, механизатораша эца йиш я даьтта, шекар, хьоар , чай, мерза хIамаш, кхыдола кхачан товараш.

Хьайбаш леладерий йоакхо ю колхоза кулгалхоша, цудухьа наха овсаре къахьег, паччахьалкхен планаши социалистически дехкараши тIехкхоачаш а деш.

Малаш ба ферма тоаяьраш? Уж бе маляраш Исаева Зура, Закриева Шура, Басканова Зара, Садулаева Дина, электрикаш Газиев Вахид, Эгиев Магомед. Новкъостал даьд «Межхозферм» РПТ слесараша а.

Кхы сурт дар тхона «Горячеисточненский» совхоза № 2 йолча МТФ дайнар. ДIайолаяьй укхаза ремонт, цхьабакъда, балхаш Iальмате мела лел. Кхоъ коровник, Iаьсий леладуи родильнии корпусаш воча хьале я. Дуккхача моттигашка Iочуоллабеннаб тхов, еха я иттех ниI, хийцца мух чухьекх корех.

— Прораба Л. Махмаева виъ саг чувоагIа гIишлонхой бригада вIашагIъеллаш. Цхьабакъда, материалаш ца хилар бахьан долаш, сеца латт болх, — йоах ферма бригадира Р. Эскиева. — Болхлой сагага хIама ца оалаш цIабахаб. КIордадаь хургда-кх царна деш хIама доацаш багIа.

Цунца даьча къамаьлагIа гучадоал, ремонт чакхъякхкхара 200 лист шифер, 20 кубометр хьу, дукха кизга Iоакъош эшалга.

Корпусашка цхьацца балхаш даьд. Бакъда, дIачуоваларча моттигаш массадолчох дог экхкийтаргдолаш я. КIир техай, пенаш лийлхача моттигашка топпар а па хьоахаш. Къамаьл дац, доахан цу гIулакха Iа яха сагота хургдац, цхьабакъда, ферме болх беча наха дика-м хетаргдар, шоаш къахьега моттиг лостам болаш, хоза хилча.

Ферме леладеш пхи бIаь гаргга бежан да, царех 300 етт а болаш. Ма дика хургдар-меттахь цар йоакхо ханахьа йича. ТIаккха Iай кертах каьстта езаргъяцар.

И. ГАДАЕВ, Х. БОГАТЫРЕВ, «Заветы Ильича» газета корр., М. КАРТОЕВ, тха спец. корр.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Грозэнерго» чуйоагIача малхбоалехьарча электрически сетей районни энергетически управлене коллективо дIахьу шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера къахьегама вахта. Цхьа кIира хьалха кхоачашъяьй цо электропередачай линеш яхкара, ремонт яра планаш.

Укх тIехьхоача шерашка цкъа мо дуккхаза ВЭС-а коллектив ше санна йолча предприятешка юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалатташ хьаенай. XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъайодаш къахьегама толамаш дахарах СССР энергетикаи электрификаци Министерства коллеге решенегIа Сийлен грамота еннай цунна.

Къаьстта овсаре къахьийгад Къахьегама ЦIеча Байракха кавалера Горячев Евгений керте латтача электромонтерий бригада коллективо, электрослесараша Петросян Анатоле, Гридев Виктора, Морозов Александра, шофера Мальсагов Абос, кхычар.

С. ХАЧАТУРОВ.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

КОММУНИСТАШТА КАРАГIДАЬННАР

Пренех 10—15 минута къамаьл де пурам делча тоъаргдий, аьлча раьза хиланзар гулбеннараш. Дукха я, аьлар 5—7 минут тоъаргья.

Дувца хIама доацаш яхапар цар из. Трибунаш тIа яьсса ашараш лийкха ха дIаяьннай, хIара ше оалача деша дизза жоп дала йиш йолаш хила веза укх чу къамаьл ду саг, яхалга дар. Иштта дIачакх а яьккхар Наьсарерча «Назарановский» совхоза коммунисташа шоай отчетно-хоржама собрани.

КIезига мухь бац цу боахама парторганизацена тIалаттар. Укх сихьеннача, вIалла ца хиннача тайпара маькара хила везача, перестройка хана района кхыча совхозашка диллача дуккха халагIа да цига доал де, хIана аьлча, хIаранех къаьсткъаьста цхьацца совхоз йича а хIама доацаш, йоккхий юрташ я цун доазончура яраш: Пхьиле-къонгий юрт. Барсуки, Аьлта-юрт, Гамурзиево, Наьсар-Керте. Цул совгIа, город а я цох оагIув боаллаш. Цига а бах цу совхозе болх беш бола дукха нах. Лоацца аьлча, хIама ца эшташ ах Наьсаре я цу совхоза чуйогIар. Цудухьа, бакъахьа хетар республика Агропром цу гулакхага хьежача а совхоза хIанзарча территоре производственни подразделеней структура кIезига-дукха эргаяьккхача а. Дукха ха я, масала, Пхьиле-къонгий юрта ше къаьста жа леладу керда совхоза ца йиллача яргьяц, яхаш дувца. Цу собране а дийцар из, лакхехьа латтача органашка из гулакх сихдар а дехаш.

Иштта да цу совхоза хIанзарча экономически географе хьал. Хьалха хинна «гигантомания» яха лазар кхийттад цох а. Цу тайпара совхоза коллектива кара доаца проблемаш-бахьанаш-м кIезига дац укхаза, дувца велча. ХIаьта а отчетни доклад яьча парткома секретара У. Мислаурова а пренех къамаьл дьяраша а дукхагIа бола теркам тIабахийтар шоай тешамегIа долча гIулакхашта. Фу карагIдаьннад дикка низ болча (74 саг) партийни организацена, цун керттерча штаба парткома, перестройко шийна хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча, малагIча наькъ тIа хьожаяьй цо совхоза коллектив? Цу хаттара жоп дала, хIаьта шийна хетар ала гIертар трибуна тIа мел ваьннар, хьалха мо увзалуш президиумагахьа бIарг а ца лекхаш. Шортта критика хезар парткоме хиннача хIара коммуниста а цун секретара шийна а.

Нагахьа санна кхы мел дар дIадаькхача а, духьхал цу собране гучаяьхача партийни, идеологически балха таронех пайда эцаш партком хиннаяларе, тешшаме ала мегаргда, хIанз долчул шоза дукхагIа сий а айлургдар цун наха хьалхашка, хIаьта цо хьадаьча пайданеча гIулакхий список дуккха йIаьхагIа а хургьяр, аьнна. ХIаьта а парторганизаце, коммунистий хьалхленца совхоза коллектива карагIдаьннар дувцаргда вай хьалхагIа. Цох лаьца дош ала бицлацар къамаьл дьяраш а. Районерча боахамашта юкъе массадолча экономически хьокхамашка, перестройка эргалонашка, керда хIама производствана дукхагIа юкъеозарга диллача — хьалхле цу совхозага я. Укх тIехьарча шерашка хьайбай продукташ алсамъяхар а уж Iаьдала дIаялара планаш а тIехкхоачашъеш хьайоагIа совхоз. ТIехкхоачашъяьй укх шера 8 бетта дулхи шури йохкара планаш а. Лакхъеннай хьайбай продуктивность. Масала, кходи шу хьалха 2000 килограмм шура мара яккхацар совхозе хIара Iаттагара. дIадахача шера 2750 килограммага кхаччалца айелар из. Укх шера — 3000-нега кхачийта гIерт.

Дикка чIоагIъеннай совхоза доакъара база а. Ер шу къаьста белгала да цу гIулакха. ЦIаккха а хиннаяц фермаш укх шера санна доакъара йIаьхий. ХIанз а дIахьош я из Iалашдара кампани. ХьажкIий хьувкъамо нонагIо шерьергья доакъара база.

Лоацца аьлча, тоалуш доагIа хьалха эггара тIехьаюсаш, кIалийса хиннача хьайбай боахама отраслера гIулакхаш. Дукха ха яц низ ткъала 1400 тонн шури 300 тонн дулхи мара цу совхозага Iаьдала дIа ца долалуш хинна. ХIанз хIара шера цо лу 3500 тонн шура, 750 тонн дулх, хьалха тийначул 1,5—2-за дукхагIа тха, кхыйола хьайбай продукташ.

— Тешацар со, — йоахар пренех къамаьл дьяча совхоза директора Б. Дударова, — массехк шу хьалха 1990 шу хьатIакхачалехьа хьайбай боахам сихха айбе, продуктивность шозза-кхозза лакхъе, аьнна районе кхайкаяьча девизах. — Со метгел дуккха бараш а,тешацар цох-м. ХIаьта а тахан вайна гуш да из болам нийса хинналга а дIадоладаь гIулакх, мелла хала дале а, чакхдакха могаш вай долга а. Затадьча декхарех эггара бехтокхамегIа дар да сага фактораца дувзаденна декхар. Цу хьакъехьа совхозе дукха эргалонаш-м хиннай перестройка йолаенна лоацца-ча юкъа.

Бакъда бехк баккха боагIаш дола кхоачамбоацараца а дукха дисад.

— Тхо дахаш йола Наьсар-Керте — йоккха юрт я, — йоахар баьнадараш леладеча бригадира М. Абаднева. — Совхоза отделени я цига. Наха хьинаре болх бу. Хьувкъам кхебара, шура, дулх дIадалара массе хана хьалха а я тха отделени. ХIаьта а укх 30 шера сагота эшачоа хилда хьо, аьнна цхьа цIалг хьалдаьдац совхозо цу юрта, детсад, детясли яьяц. «40 лет Октября» яхача совхозо вайгарчул дукхагIа ахча долаш хьалду уж цIеноша шоай механизатораша, хьайбаш леладераша, хьехархошта, лорашта?

— ВIалла ла йиш йоапаш тIехьатетт вай наха болх беча моттигашкара хьашташ тоаделга а, — аьлар профкома председателя Х. Оздоева. — 30-ча шерашка хьалъяьча баьдеча, бIехача мехмастерскешка техника тоае атта дац, къаьстта Iан замалахь. ХIаьта а вай сабаре да. МасалагIа шу да керда мастерскеш цу коа хьалъе йолаяь. Бакъда, хIанз а чакхдаьннадац цигара балхаш. Ер Iа а из хало озаш дакккха дезаргда ремонтникий. Иштта чубаха, салаIа моттиг йоацаш хьувз IхьиIе-къонгий юртарча отделенерча ферме болх бераш а. Цига хьалде доладаь «хьайбаш леладерий цIа» маца даь даргда ховш дац. Уж мо дола дешаш ира уттадац партхомо ший партсобранешка. КIезига оарцагIйоах цо цу гIулакха тха профсоюзни орган а.

Парткомо а профкомо а хIанзалца теркам тIа ца бохийташ дита хиннадале а, оарцдакхха дезарех дар совхоза центральни хьатта болхлочо - механизатора Ю. Алиева собране аьннар а.

— Нана йоацаш (кхелхай из) 10 бер-дезалхо ва тха цIагIа, — йоахар цо. — Царех ворхI соца хьатта болх беш ва. Болх а дика ба тха (подрядагIа бу оаха из) ахча а тоъаргдолаш йийду оаха, хIаьта а тхо дахашIеш йола фусам саг дIачувала йиш йоацаш я. Цу тIа кхай тIа а дах тхо наха дакхувсача кхалажашта юккъе. Укх иттех шера тазаш, чанаш кIалаувттаеш Iочууха ладар лувца дезаш а да из цIа, (совхоза цIерагIа да из). Кхычахьара керда фусам я тхона е из хьатоаде, яхаш тхо детка дукха ха я. Хувцалуш хIама дац.

Зехьа доргдац совхозо цу дезала даь гIулакх. ХIана аьлча, Ювсап ше мо, цу цIагIа мел вар совхозе болх бергболаш а совхоза эша кулг-говзал Iомаяь а Iомаеш а ва.

— Ер массехк шу да, генараш во хул тха лаьтташка, лазараш хул царна, — яхаш тхо кхайка, — аьлар агронома К. Бекмурзиева. — Бакъда, царна когаметта кхыйола культура тхога лелаяйта луш пурам а дац, хIаьта тха лаьттаха товргдола цу культура фу лахара, е укхаза селекционни хьисапе из хьалххедара деш гIо а дац.

Ишта хала хьувз совхоз шекара свеклаца а. Цкъадале, дукха дIа а юйт из укхаза (хIара шера — 750 гектар), шозлагI-дале, цунна Iунал дара, из чуэцара еш цхьаккха механизаци а яц. 70—80 процент балхаш кулг -, кара де дезаш хул. Из вIашгIехьдалац. Цудухьа хIара шера дукха йов уж, йоархIаша къайла а йоахаш. Укх шера а яйнай. Коартолаш кхеергьяр оаха цун меттел, йоах совхоза кулгалхоша, специалисташа.

Вешта аьлча, хьалха мо кулгаш дийхка ба совхоза кулгалхой а специалисташ а цу мо долча гIулакхашта.

Цхьаькха а дар РАПО адресагIа дувцаш. Ший тховна кIала дукха службаш вIашагIъехкай цо укх тIехьарча хана. Уж шеяраш районерча пхе совхоза гIулакх де, аьнна вIашагI а ехкай. Бакъда, цу службашкара хоалуш дукха гIо дац совхозашта.

— Районе вIалла йий а ховш яц РТП — керттерча инженера А. Бархановна аьлча массане а хьалльаьар, нийса лув, яхаш, кортош а оагадаь.

Керда хержача парткома кIоаргга теркам тIабахийта боагIаш а ший дIахорча балха тIа пайда эца мегаргдолаш а дар собране хинна къамаьл. Яьча критиках выводаш е ховргдолаш а хьалхашка уттача декхарашка хьежжа болх эргабаккха, тоабе ховргдолаш а ва коммунисташа цу собране цIаькхазза а юхахержа У. Мислауров.

Собране дакъа лоацаш хилар КПСС обкома пропаганден агитацеи отдела заведующи Л. П. Кизилова.

М. МАГОМЕДОВ,
М. ЗАНГИЕВ,

ПАРТИЙНИ ВАХАРА ХРОНИКА

Цу дерригне а доккха гIо ду райкома проблема кIоаргагIа тахна, из къоастаяра хьадда наькъаш лаха.

* * *

Политически дискуссеш елга массазара гIулакх а даь дIаоттадаьд ший балха тIа КПСС Октябрьски райкома. Тайп-тайпарча темаех, массе тайпа болча партийни, советски органий, общественни организацей болхлой хул цу мероприятешка дакъа лоацаш.

Ишта, цу тайпара политически дискусси хилар укх деношка парте райкома актови зале. «Политически ринг» аьннача цу политически дискуссе дакъа лацара хьийхараша юкъе бар юкъерча дешара заведеней, предприятей партийни дешара школай пропагандисташ. Опыт дIа-хьа ялара хьале из дискусси чакхъяккхара керттера къамаьл де дезараш бар локомотивни депо дежурни, йоккха опыт йола пропагандист Григорьян Эдуард Ануш-Ивановичи № 18 йолча юкъерча школа хьехархо, къона пропагандист Лукьянова Мария Всеволодовнан. Массане а гулбенараша хьинаре дакъа а лоацаш, царна юкъе лаьттача дискуссена лостам луш а кулгалдеш а вар Iилман консультант, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен факультета доцент Дулейран Ровим Павлович.

«30-гIча шерашка, хьалхарча пятилеткай шерашка, цун керттерча гома чу социалистически общество хьалъе могаргдарий-теш вайна Сталин волаш а е из воацаш а», «Вай мохк социально-экономически дегIабалабар духьа белгалъяьха йола темпаш сихъяь хилар нийса даь хIама дарий-теш?», «Бюрократически паччахьалкхен-казенни социализм яхар фуд?» яха а кхыдола а дешаш дийцар дискуссе дакъалаца баьхкачь пропагандисташа, вай мехка историенах шоашта довзаш ца хиннадуккха керда хIамаш дайзар, дIахо цар бергболча пропагандистски кхетам балара балха тIа накъаяргйола керда формаш, методаш,

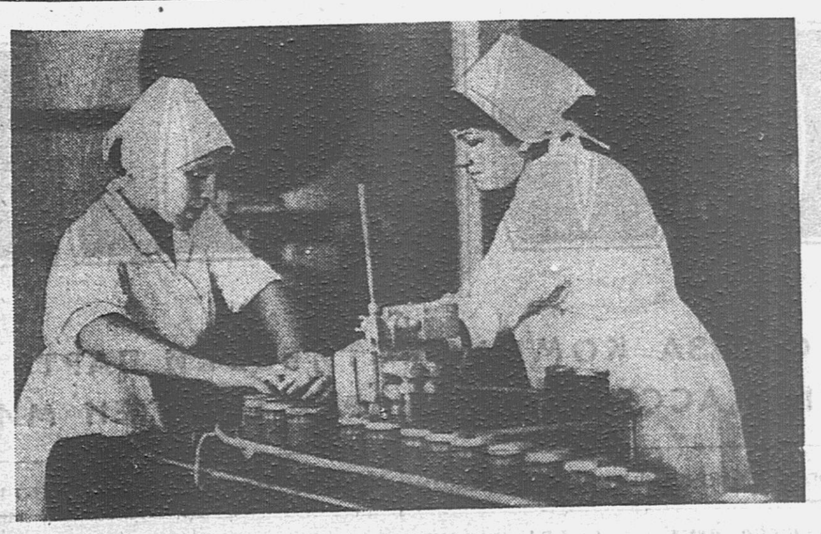

МОЛДАВСКИ ССР. Планал тIех хьаеча продукцех материальни пайда эца Iемаб республике эггара хьалхара йолча «Варница» яхача Бендерерча агропромышленни фирма болхлой. Фирмана юкъе я сок йоаккха, консерви, пектинови заводаш, шиъ пригородни совхоз, автобаза, «Заготплодоовощторг» торгови организаци.

Геттара дика йийсъяь дIаоттаяьча «кха—завод—прилавок» яхача конвейеро кхыметтел хьувкъам дика ца хиннача шера а итташ милионаш сомаш доход лу «Варницана».

Болх бергбоацаш еха хинна автобусаш а нийца, уж тоа а яь, 'дукха ха йоаццаш царех баьцадараш сомн бохка массехк дIа-юха лела тика яьй апрофирмас.

СУРТА ТIА: «Варница» болхлой В. П. Ткач (аьрдехьа), А. Г. Лившиц.

Б. КАЛИНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ВАЙ–ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ЛОРАДЕ КЪАМИЙ ВОШАЛ

Вай боккхача интернациональни мехка массе хана а ленински парте террикмга эза доал деш хьаденад къамашта юкъера доттагIал чIоагIдара дош, массе хана терко яьй тайп-тайпарча советски къамашта юкъера юкъмоттигаш тоаяра гIулакха, дерригача советски къамий вахар ираз долаш хилийтара.

Бокъонца йолча интернационализмах дола масалаш да Советски Iаьдал бахьан долаш гражданскн тIема шерашка майра къовсам лоаттабаьрашта а цу къовсама керте лаьттарашта а карагIдаьннараш.

Бокъонца бола интернационалисташ хиннаб Ленина соратникаш, революце трибунаш Сергей Миронович Киров, Григорий Константинович Орджоникидзе, ленинцаш - большевикаш Гикало Николай, Шерипов Асланбек, Ахриев Гапур, иштта кхыбараш.

Эзари ийсбIаьи барайттагIча шера, 5-ча марта, Пятигорске хиннача Терски областа халкъа съезде Кирова ше яьча доклада тIа аьннад:

«...Аз боккъала ях, нохчашцех гIалгIашцех йолаш я йохкарйоаца вайх, вай дезалах хьакхетарах йола уйла... Нагахьа санна вай, къа ца хеташ, деррига контрреволюционни низаш юстархоновца безам болаш дале, вай декхарийла да вай вежарлен дешара шу.

Геттара лоархIаме да шюай авторитетни дешаца, хьаддача гIулакхаца, ший масалца, знаний низаца, цхьаккха дича а хувцалургдоацача уйла-нигатаца чIоагI а деш, хIара партийни организаце, республика еррига идеологически активо цаIйола марксистско-ленински мировоззрени вIашагIйоллар, культура, къахьегамхой балха а социальни а хьинар айдар духьа КПСС XIX-ча Ерригсоюзни конференце идейни рузкъа кIоаргга тохкилгеи цох пайда эцилгеи Iалашделга, е, лоацца аьлча, бийца вагвоаца мах бола идейно-теоретически а политически а капитал хIара сагага дIакхоачаелга конференцегара, КПСС июльски (1988 ш.) Пленумагара хьайоагIаш йола перестройкан кердадовлараи низбола творчески импульс биззача боараме нахага дIакхоачийталга.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически просвещене цIено оттаяьй республика къахьегамхой политически дешара системерча школашкеи семинарашкеи XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференце, материалаш Iомаяра гIо дергдола дешара план. 1988 — 1989 дешара шера хьалхарча ах даькъа лаьрхIа я из. Кararча дешара шера январь бетта денз вIашгIехьдаккха лерхIаш а да, «Къахьегамхой политически экономически дешара системана перестройка ярах» яхача 1987 шера 15 сентябре арабаьнача КПСС ЦК соцамо белгалъяьха йола курсаш Iомаелга.

Командир хиннача Гикало Николаяс а цо а дукха балхаш даьд бIухой интернациональни вошал а моастагIа эшаве лоIам хилар а чIоагIдеш. Астрахане яьккхай Дудаев Султана цIеча командирий школа. Сергей Миронович Кировца болх баьб цо 11-гIча цIеча Эскара штабе.

«Сийле хийла байнараштa! Сийле хийла бIухоита!» яхача Воздвиженски тIема шу далара хетаяьча листовка тIа ишта мугIараш дар: «Шоай дIадала йиш мел яр дIаделар бIухоша, шоай вахар дIаделар, хIана аьлча, низ болаш яр цар дегашкара пролетарски барт-цхьоагIо уйлаш, бонкха бар цар кортамукъаленцара безам...».

Гражданскн тIем тIа советски Iаьдала моастагIий эшабелга вIаштIехьдаьлар большевикий парте тIахьехам хьал а лаьца, деррига къамий викалаш, цхьан цIен дезал санна гIовттар бахьан долаш.

Эзари ийсбIаь ткъоалагIча шера Гикалос хоам бир XI-ча эскара реввоенсоветага: «Лоаман къамий безам советски Iаьдалгахьа ба... Беррига лоаманхой: Дагестана къамаш, нохчий, гIалгIай, кабардинцаш дика ховш ба шоаш кIалхарбоахаргбар советски Iаьдал долга, сатем боацаш хьежаш а ба уж цIе Эскар хьакхачарга... Лоаманхой хьежар, цар лерхIар — из советски Iаьдал да».

Советски къамий интернациональни доттагIал хотталуш а чIоагIлуш а хьаденад социализма лард йоллача а хьалъеча а атта доацача шерашка.

Советски халкъа вахаре къаьстта йола моттиг дIалоацаш ба сийлахь-боккха Даймехка тIом. Адамашта гоама йолча фашизма идеологашта меттадар, метта а ца Iеш, гуччахьа хьа а кхайкадора, советски къамий барт-цхьоагIо, кхыча дешашца аьлча, морально-политически цхьоагIо чIоагIа яц, ялхха шоаш тIом болабаьча хьалхарча бетташка советски къамаш, барт а нийгIа, шоайла латаргда, яхаш советски паччахьалкхе, гIомарах даь цIенолгаш санна, еха дIаяргья, яхаш.

Цунах хIама хиланзар. ЦаI санна деррига советски къамаш гIайттар бирсача моастагIчоа духьала. Фронте а тыле а дIагойтар советски къамаша тIемаца а къахьегамца а моастагIа эшаве а сийлахь - йоккха котало якха а шоаш кийча хилар.

Шоай граждански патриотически декхар кхоачашде аьнна фронте бахар вай республикера нохчий, эрсий, украинций, гIалгIай, иштта кхыча къамий викалаш: коммунисташ, комсомольцаш, болхлой, колхозхой, халкъа интеллигенце викалаш.

Даьхе бахьан долаш, кхыча къамех бола доттагIий бахьан долаш, праз дола бахар бахьан долаш шоай бахар дIаденцаа халкъа миллионаш болча къонгашен мехкарашеи. Иштта шоай мерза бахар дIаденнарех ба Заболотный Иван, Нурадилов Ханпаша, Тутаева Аьсет. Советски къамий доттагIлен чIоагIал мел я дика хьагойтар цу боккхача тIема. Эзараш моттигаш нийсьеннай кхыча къамах волча ший доттагIчоа кхетача пхона хийла бIухо духьала воалаш. ХIанз тахан а тIехь шоайла айхха доттагIал леладеш ба Даймехка тIем тIа хинна нах. ТIом дIаболабеIнача хана денз цхьана тIем тIа хиннаб, цхьан ханна тIем тIара цIа а бахьнаб, масала, советски эпсараш - коммунисташ гIалгIа Котиков Хьажмурд, хIири Хадиков Таймураз нохчо Кагерманов Рамзан. ХIанз тахан а тIехь доттагIал леладу цар. Цар леладаь ца Iеш цар дезалаша а леладу.

Кхыча къамех болча шоай однополчанашца а леладу ветераншa доттагIлен гIулакхаш.

Массехк шу хьалха Котиков Хьажмурдаца цхьана Берса-юрта даха хилар тхо тIема ветеран Хадиков Таймураз волча. Iалаьмате хоза вIашагIкхетар дар из. Дукха а лоархIаме а хIамаш дар ветераншa, хьадага а лувцаш, шоайла дийцараш.

— Аз цхьа хIама дувцаргда шоана, — аьлар тха фусамдас Таймураза. Фусамнана а, дезал а, лоалахошкара хьачувена кхонах а вар: — «Сон Хьажмурди разведкеи вахар цхьан дийнахьа. Хьун юкъе гIолла даха дезаш дар тхо. Кхераме боацаш бацар оаха арабаккха никъ. Со хьалха нийсвелар. ТIаккха Хьажмурда аьлар сога «Таймураз, хьо сол ханна вокхагIа ва, сона тоам бац вай къамий Iальдалах а, хьона тIехьашка этта разведке ваха, со хьалха хила веза. Из аьнна ца Iеш хьалха а вальар ер».

— Аьнна хургда-кх, со-м тахан а гIоргвацар сайл вокхагIвола новкъост хьалха а ваькхха разведке. — Дешаш доаладир Хьажмурда а. — Из-м аз санна кхы моллагIчо а аргдолаш да. ТIехьагIа дувцийта аьнна мича ду из санна дола хIама. Иштта да-кх вайна даьша юхедита дика Iальдалаш, вай мехкарча къамий доттагIленаз дола къьягга масалаш.

«Къиза тIом бар вай мехка беш хиннар, — яздьадар «Андижанская правда» яхача газета тIа Намангаперча хьехархочо Халмирзаева... — Тхона дагахьа дацар тхоаш малагIча къаман да, тхоаш цхьан цIен дезал долаш санна хетар тхона. Росси, Украина, Узбекистан, е Гуржий мохк бахьан долаш бацар оаха тIом. Ерригача советски паччахьалкхен бIухой дар тхо. Дукха бар полке доттагIий. Царех цаI вар мугIарера эрсий зIамига сар Смирнов Ваня. Цкъа цхьан йоккха йоацача украинскн станицана юхье ший дегI духьала а даькхха, снаряда гарг хьа ца кхетийташ кIалхарвьккхар со эрсий доттагIчо. Сона цIаккха а дицлац из. Къамий доттагIал хьоа массазза ду... Эггара хьалха дагавох сона Смирнов Ваня а цунна карагIдаьнна доттагIчун - къонахчун гIулакх а. Цу гIулакхо довзийтар сона бокъонца дола советски къамашта юкъера интернациональни доттагIал а вошал а».

Х. ГАЛАЕВ,
журналист.

ПРОПАГАНДИСТАШТА–ГIОННА

XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференце материалаш кIоаргга Iомаярца дIадолалургдолаш да къахьегамхой политически дешара системера керда 1988—1989 дешара шу.

Геттара лоархIаме да шюай авторитетни дешаца, хьаддача гIулакхаца, ший масалца, знаний низаца, цхьаккха дича а хувцалургдоацача уйла-нигатаца чIоагI а деш, хIара партийни организаце, республика еррига идеологически активо цаIйола марксистско-ленински мировоззрени вIашагIйоллар, культура, къахьегамхой балха а социальни а хьинар айдар духьа КПСС XIX-ча Ерригсоюзни конференце идейни рузкъа кIоаргга тохкилгеи цох пайда эцилгеи Iалашделга, е, лоацца аьлча, бийца вагвоаца мах бола идейно-теоретически а политически а капитал хIара сагага дIакхоачаелга конференцегара, КПСС июльски (1988 ш.) Пленумагара хьайоагIаш йола перестройкан кердадовлараи низбола творчески импульс биззача боараме нахага дIакхоачийталга.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически просвещене цIено оттаяьй республика къахьегамхой политически дешара системерча школашкеи семинарашкеи XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференце, материалаш Iомаяра гIо дергдола дешара план. 1988 — 1989 дешара шера хьалхарча ах даькъа лаьрхIа я из. Кararча дешара шера январь бетта денз вIашгIехьдаккха лерхIаш а да, «Къахьегамхой политически экономически дешара системана перестройка ярах» яхача 1987 шера 15 сентябре арабаьнача КПСС ЦК соцамо белгалъяьха йола курсаш Iомаелга.

Ер я «Революционни перестройкага гIолла — социализма кердача сурт-сибата га» яхача курса ДЕШАРА ПЛАН

Тема малагIа я	города къахигамхошта лаьрхIа			юртарча къахьегамхошта лаьрхIа		
	лекцеш	практически занятеш	занятеш яра денош	лекцеш	практически занятеш	занятеш яра денош
1. Перестройка — хьадеча хIамани хьаддача гIулакхийн ха	2	—	1988 ш. 3 октябрь	2	—	1988 ш. 14 ноябрь
2. Перестройка дIахо дегIакхувлара а кIоаргьяра а парте керттера декхараш	1	1	1988 ш. 17 октябрь	1	1	1988 ш. 21 ноябрь
3. Общественно-политически вахара демократизаци яран политически системана реформа яран программа	1	3	1988 ш. 14, 21, 1 ноябрь	1	3	1988 ш. 3 ноябрь 5 декабрь
4. Революционни перестройка яра процессера парте моттигн лоархIамн	1	1	1988 ш. 5 декабрь	1	1	1988 ш. 12 декабрь
Итогови занятн — «Перестройкага гIолла — социалнзма кердача сурт-сибатага	—	2	1988 ш. 19 декабрь	—	2	1988 ш. 19 декабрь
Деррига а:	5	7		5	7	

ДЕРРИГА А 12 САХЬАТ

Примерни я ер план. Районе, хIара къахьегама коллектива хьалхашка латта проблемаши декхараш терка а деш, творчески хьажа еза цунга КПСС горкомаш, райкомаш, партийни организацеш, пропагандисташ. Бакъахьа хетар тIатоха а хувца а йиш йолаш я из план.

БАХАЧА НАЬХА ЕРРИГСОЮЗНИ ПЕРЕПИСЬ ЯРА НАКЪАДОЛХАШ

КХЕТАМА БОЛХ ШЕРАГIА БОАРЖАБЕ

1989 шера хургйолча переписа кийчо еш наха юкъе шерра кхетама болх дIахьу цу гIулакха декхарийла бараша.

Наха дIабовзийт халкъа боахамаи политически хьакъехьеи переписа бола лоархIам. «1989 шера ерригсоюзни перепись» яха брошюра арадаьнна, республиканскин районнин газетий оагIонаш тIа статьяш етт, телевидене, радио цунна хетаяь передачаш ю. Кастта киноэкранаш тIа хьокхаргда переписах лаьца фильмаш. Бакъахьа хургдар переписех лаьца районерча газета оагIонаш тIа эрсий, гIалгIай, нохчий меттала календараш тIа, сувенираш тIа, пен газеташ тIа йоазош дича.

Предприятешка, организацешка, дешарг заведенешка, тайп-тайпарча аудиторешка ца хаддаш из болх дIабахьа ха тIакхаьчай. Лекторааша, пропагандисташа, агитатораша духь-духхьал нахаца болх дIабахьа беза. Иштта дийцача ховргда наьха уйла, царна хетар, де дезаш юкъаргIисар.

«МоллагIча а школе эгара боккхагIча лоархIаме ба лекцей идейно-политически лостам. Сенца къоастабу из лостам? — Берriга а бизза а лекторий составаца», — яьхад В. И. Ленина. Лекторааш, пропагандисташ, агитатораш хьахоржаш уж дешаш чIоагIа лоархIаме да.

Цу керттерча гIулакха да: из болх дIахьоча хана лекторааша, агитатораша, пропагандисташа нах дIакхетабар, вешта аьлча сенна еш я из перепись наха дIадовзийтар, цар кIоаргга теркам тIабахайтар. Из пропаганда дIахьоча наха новкъостал де лаьрхIа я Нохч-ГIалгIай статистически управленеи арахийца методически пособи. ДукхагIа йолча районашка комиссеша пропагандисташ, лекторааш, агитатораш белгал а баьха, балха планаш а оттаяь, кийчо яьй. Цу гIулакха юкъе эзаб партийни советскин болхлой. СССР-а госкомстата дехаргIа Ерригсоюзни перепись яра долча гIулакха юкъе эзаб профсоюзни комсомольскин болхлой а.

Цу гIулакха арабаьннача ВЦСПС Секретариата соцам тIа «1989 шера переписа кийчо яраи из дIаяхьаран Госстатистика органашта профсоюзни организацеша новкъостал долда», — аьннад. Цу тайппара соцам ВЛКСМ ЦК Секретариата а ба.

Перепись дIайолаеннача деношка студенташ, дешархой, кагирхой новкъостала хьеха лаьрхIад.

Госстатистика органашта перепись еча новкъостал де лаьрхIад СССР-а культура Министерствос, ДОСААФ ЦК, СССР-а Госкомспорта, мехка лахчерчеи юкъерчеи дешара заведенеша.

Переписана кийчо еча хана тайп-тайпарча ведомствашен коллективашен деш дола гIулаккаш вIашагIтоха деза статистика районни отделаша.

Наха юкъе кхетама болх беча хьинаре дакъа лаца тIадиллад Нохч-ГIалгIай «Знание» яхача республикански общества лекторашеи докладчикаштеи.

Правлене Президиумо цу гIулакха соцам баьб. 1989 шера бахача наха Ерригсоюзни переписа кийчо еча «Знание» яхача Нохч-ГIалгIай республикански общества организаце дакъа лаца, аьнна.

Республика районашка шерра дIахьош латт 1989 шера еча переписа йола пропаганда. Масала, Шалински, Урус-Мартановски, Наурски, Назрановски, иштта кхыча районашка а из боагIача боарамеIа дIахьу. ХIаьта, Малгобекски, Сунженски, Веденски, Надтеречни, Ножай-Юртовски районашка хIанз а из болх боагIача тайпара вIаштIехьбаькхабац. Инсар ха а яц.

Цу районашкарча партийнин, советскин, статистически органаша теркам тIа а бахийта, боагIача боарамагIа из болх вIаштIехбоаккхарга аьнна хет.

Пропагандисташа, агитатораша, лекторааша бахача наха юкъе кхетама болх айбар дувзаденна да царна шоашта из дика бовзарца. Цу гIулакха «Финансаш статистикен» яхача издательствас «1989 шера бахача наьха Ерригсоюзни перепись» яха брошюра арахийцад, республикански статистика управленеи переписа отдело кийчдаь брошюра а да, республикански районнин газетий оагIонаш тIа я лекторааштеи агитатораштен эшаш йола материалаш. Уж я вай мехка переписа историех лаьца а дунен тIарча кхыча мехкашкарча переписех лаьца а. Цу тIа да: хIана, сенна ю из перепись, переписа хIанзара программа, перепись еча наьха деккар. Цул совгIа цу тIа да переписа хиланза дарг доаца наьхаташ. ХIаьта НГIАССР статистика органаша лекторааш, агитатораш Iалашбу кхы тIа эшаца материалаш ца а.

«Знание» яхача общества республикански районнин организацешта, парте, комсомола райкомий пропагандаи агитацеи отделаша, профсоюзни органаша могадаьд пропагандистски кадрех дикагIа пайда эца лерхIаш республике дIахьоча политически кампаней йIаьхийча опытах пайда а эцаш наха юкъера берriга кхетама болх бе.

С. ТАСУЕВ,
статистика республикански управленеи бахача наьха переписа отдела болхло.

ЮРТА ГIУЛАКХАШ—НАЬХА ХЬАШТАШ

Цхьайолча моттигашка ден а бус а шортта хий дола да, цхьабола нах цунга чIхка дIаIемаб. Хий хий ма дий? ВIалла кхоачалуш хулий хий?

Даьра хул, чIоагIа а хулаш-м. Таханарча дийнахьа, мела хий ца тоъара проблема чIоагIа ира латта юрташ вайцига кIезига а ма яц. Мела хий тоъац дуккхача юрташка. Укхаза ювцараш каст-каста лине тIа хула авареш яц. Уж хинначул тIехьагIа кранех хьауха хий массехк дийнахьа мала йиш йоацаш хуле а. Укхаза ювцараш ши шу хьалха ехка а, хIанзлехьа нувхех хьалйиза а йола турбаш я. Уж сага дага ца йоагIаш хилар а да.

ГIаьзий-Юрта мела хий ца хилар юртахошта чIоагIа Iаткъаш хIама да. Бакъда, цар я царна цул ирагIа хета проблема: телефонни бувзам ца хилар. Юртарча наха хала а хеташ, бувцар сога шоай бала. Нах бахача каст-каста ма нийслой, бус саг цамогаш хиле, цунна геттара сиха медицински гIо эшаш моттиг. Къаьстта аьхки, берriга кагирхой договорни балхашка дIа-хьа а бахе, унахо районни больнице дIавига машин йоацача хана, из геттара кхераме хIама да.

Школа директорца С. К. Кациевца къамаьл деш аз хьаттар цунга, моттигерча Iаьдала викалашкара дийхадий оаш гIо, аьнна.

— Даьра дийхад! Духха дийцад. Массехказа хиннав со бувзама управленеи ваха, райисполкоме хиннав, бакъда, хIама-м хиннадац. ХIаьта юрта Совета председатель И. М. Антошкиев наггахьа мара ца воагIа хьаьша ва тха юрта.

ГIаьзий-Юрта мела хий дац, радио, телефон яц, наькъаш деха хIалак хиннад. Кагирхошта салаIа, сапаргIата даккха моттиг яц. ТIаккха фу де деза вай хана цу тайнарча хьалашка вахача зIамигача саго? Сайран де хIама ца хилча? Цхьабараш каст-каста пела чу хьежа боал, вожаш геттара чура баьле хьовз, шоай низ мича хьоргба ца ховш, юртахошта кач ухаш.

Укх шера керда венача школа директора С. Кациева сатем боабаьб цу дешаша. Бакъда, фу дергда цо? Цунна гIо де саг вац, хIаьта шийна цхьаннена цунна хIама дулургдац.

Сихал бе безаш да гIулакхащ. Ший юхь а ший сий а довш латтача юртах хиннаIац ер къамаьл. Вай бувцараш нах ба. Цхьанне а шоай йоакхо ца яр бахьан долаш, шоаш кхийнача лаьттара дIаухаш латта нах.

А. ХАРСИЕВА,
ЛГУ студентка.

ДОАЛЬОЛ ДЕХЬАРА

Къулбехьен Африка военщинанен Унита АНД-ан духьаларча тIем тIа даьй байнача берий къаьстта терками йоакхон ю Анголе. Царна лаьрхIа мехка хьалдаьд берий цIеноши школаш-интернаташи. Берашта цар чу деша а даха а мел эшар хулийт.

СУРТА ТIА: Луанда берий цхьан цIагIа.

АДН—ТАСС.

ЧИЛИ: ДИЦЛУРГДАЦ, ДIАВАККХА ПИНОЧЕТ

Халкъа кицо йоах: Iо мичахьа кхетаргва ховре, кIал ча тоссаргдар. Пиночета тIехдика хов ший диктатура «Iоажал мича лечкъай», цудухьа «ча» кхо а дац.

Дикка ха яха вале а, мел къайла кхухье а, холуш да из цун юхь тIа хьежача, массе хана «халкъа юкъеухаш ва» из, кIаьд а ца луш Чиле гIолла къулбаседера къулбехьене кхаччалца, заводашка, шахташка, ахархошта юкъе гучавувл. Чилийски телевидене 7-гIа (официальни) канал ийккха яла йоал къахьегача нахаца диктатора вIашагIкхетарий сценай дукхалах. Е болхлой дезала кердача цIен дIоагIаш дIалуш ва из, е кхаьгамхочун букъ тIа хьакккхашта кулг тохаш воал, е барташ а доахаш берий коптилгашта кулг хьокхаш ва. Къахетаме вокка саг ва-кх, кхы доацаш!

Цуморчунга хьежача, чубехкача нахах хьалйизза къаман стадион а, Досон яха ГIайре а, Чакабуко, Ритоке, Трес Аламос яха концлагераш а, гестапон чилийски вариант лоархIаш хинна Дина яха набахте а, нах хьувзабари царна топаш еттари а, де доацаш байна бола эзараш, мехкара арабаьха бола бIаьш эзараш нах а, из дерriга хиннадоацаш санна хеталу. Цхьан хана шоай а шоай даьхен а дикагIча кхоанен духьа «компаньере президенте» — новкъоста президента Сальвадор Альенде — тIехьа болаш цар кхадж тассар бахьан долаш къахьегамхошта духьала чурабьнна, бIаргашта духьала йис йилла чIир лехаш даькхха 15 шу доацаш санна. Халкъо хержар трагически кхаллхар, тIема-фашистски переворото сихдаь, сийлахь-вокха Пабло Неруда дIавалар ца хилча санна.

ХIаьта хIанз цу зуламий тешаш бараштен жертвашташ, зIамигача берашта санна, низах яхар санна чакхъяьннача хана цаю лайна Iазап дицдалийта а гIерташ, 1997 шерага кхаччалца йолча юкъа верховни палача кара Iаьдал хилийтар дIаьхдара тIехьа царга кхадж тассийта гIерт.

Мехка президента поста тIа ше цаI мара воаца кандидат дIакхайкаваьв Пиночета. 5-ча октябре хургйолча референдумо белгалдаккха деза — 15 шу хьалха ше низагIа дIалаьцача кресла тIа вусаргва из, е, цо ше цкъа аьннача тайпара «массане а дакъа лоацаргдолча хоржамий лоIама мохк дIабала безаргба». Дукха халонаш лайнача Чиле халкъа юхаметтаоттае а мегар цар пачхьалкхенна доал дара цивилизованни формаш. ХIанз ух юкъа цIаккха ца хезача тайпара дукха хила безача харжархоша шоай бюллетенешка «хIаън» «акн» яхача дешашта юкъера цаI язде дезаргда.

Референдуме котало якхар духьа, ше доалага кхьачачул тIехьагIа Чиле эттай, яхаш ювцача «социальни гармоне» символ шийх е гIерт Пиночет. Iалаьмате цу тайпара образ хьакхоллара. Укх шера духьхьал хьалхарча кхаь бетта лаьрхIа хьахийцад шин миллионал дукхагIа, хIаьта «хIаъа» яхача деша духьа лаьрхIа йолча еррига чаа кампанена — 22 миллион доллар гаргга ахча. ХIаьта из да общественность шоашкахьа яккхара дуккхача мотгигерча а транскъаман а кампаней фондашкара йола взносаш ца лаьрхIача а, телевизионни экрана, газетий оагIонаштеи радиоэфиран практически доазув доацаш йола монополи ца лаьрхIача а, хIаа. Чиле кIезига дац Пиночетана уллув баррикада цхьан оагIорахьа а дахьна латта низаш. Эггара хьалха уж ба Халкъа цхьоагIон правительства экономически кIийле йохае гIийрта промышленнин финансовии магнаташ. Царна цхьаккха зе хиннадац, царех хьокхаенаяц репрессеш. Цар а Уоллстритерча царна доал дерий а духьа яьяр переворот, хIаьта чакхдаьннача 15 шера йолча юкъа мехкара шоай позицеш чIоагIъе аьттув а баьлар цар. Барски истола тIара кIезига хIама кхессаяц «юкъера класса» а, халкъа правительствана дестабилизаци яра ший дакъа юкъедихьача буржуазена.

Цхьадолча шерашка къахьега могаш болча наьха 22 яроцентага дIакхоачаш хинна къели балхазлен — иштта мах болаш да Iаьдал диктатора кара даьллача 15 шу йолча юкъа дукхагIболча чилийцашта хьахиннар.

Цу полюсашка низ совбаьнна хиларо белгалдоаккхаргда референдуме тIехьара хьахургдар. ХIаьта хIанзарчоа, «хIаа» яхачоа тIехьа шерра пропаганда йой а, Пиночет президента кандидаталла кхайкавалехьа яь общественни мнене опросаш «Ак» яхар котдаргхилар хьабелгалдоахаш яр.

Цу хьало унзарваькхача диктатора аракхессар, хургдолчунга хьежаш ше цхьан юкъа, хетаргахьа къайлаяьхьа йола «чан токхор» — мехкара чрезвычайни хьал дIадоаккхалгеи гражданствох а баьха 15 шера арахьа лела безаш хиннараша шоай цIабахка бокъо хилари кхайкадир цо.

Цхьабакъда, тамаш я-кх, цу тайпара гIа баккхаро а диктатора юхь-сибат хувцаргхилар. Из дикача лоIамах дац хIама дац, из да виззаи бокъонцеи ше вахара йолча реальни перспективана хьалхашка саготдена хьовзари кхеравалари.

Пиночет президента кандидаталла оттаваьчул тIехьагIа нах боабеш, човнаш еш а лувцаш а цIийх хьалйиза Сантьяго чакхъяьннача бийсано цIаькхазза а хьагойтар Ла-Монеда яхача дворецекхы а «къам кIалхардаькхар» итт шера вагIарах Чилена хьахургдар малагIа да.

Александр КАРМЕН,
АПН соб. корр.

Монтевидео.

Афганистан: машарга бода хала никъ

Маiан дуккхача тайпара а доашхаш тIаэцаш да Афганистане цигара советски эскара доакъош арадоахаш хилар. Деррига а доакъош арадаьхачул тIехьагIа дIахо йола событеш мишта хургъя, аьнна хеташ дар цхьа маiан долаш дац.

Афгански общество вIаши кхотаяра йолча уйланца бахаш ба мехка кулгалхой.

— Шин факторца белгалдоалаш да мехкара хьал, — аьлар соца къамаьл деш Афганистана журналистий Союза председателя заместителя Захир Танина. — Цкъадале, афгански общественa демократизаци ярца, коалиционности дукхха партеш йолаши хилара принципа тIа довларца, женевски договоренностеш кхоачашъярца, хIаьта шозлагI-дале, герзаца Iалашъяь йолча оппозице террор чIоагIъе гIертарца.

Тахан Афганистане кердача Конституце яхачунга хьежжа бахаш ба. Цун кIийленга латт политически плюрализмаи арахьарча политике кхыча мехкех дIа ца кхетараи йола принципаш.

Женевски договоренносташа реальни кIийле кийчъяьй Афганистана гонахьарча а чурча а хьала политически урегулировани яра. Цунца дувзаденна тешам беннаб, афгански халкъ каста машар болча хьале даха долалургхиларах. Хеталора, цу гIулакха йола дуккха духьаленаш дIаяьха ма яьннайий, аьнна. Цхьабакъда, доазол дехьара хьаллувцаш йола оппозици каст-кастагIа чухьелха йолаеннаи нах бахача пункташтa, чIоагIъяьй шоаш еш йола ракетни обстрелаш. Терроро тIа-тIа алсамйоах жертваш, докккха зенаш ду мехка экономикана. Тоъал ира латт лоалахарча Пакистанера цIаухача беженций проблема. ХIана аьлча, даьхенгахьа уж бугача новкъа латт, шоай фусамашка дуккха афганцаш цIаухилга, хIаьта цунца дувзаденна машарерча ваxарга а, соцаде гIерташ болча «товргбоацарий» герзаца Iалашъяь отрядаш. Цу гIулайха оппозицинерашта гIо деш я, Афганистане долчча бесса хулаш латтачох беженцашта хеташ дар массайолча средствашца харцеgIерташ а, хIаьта иштта Пакистане болча афганцашта бакъдар дувцаш йола информаци яхьаш баршта низ а беш, уж лувцаш набахтенашка чубехкаш йола пакистански спецслужбаш.

«Товргбоацараша» кулге лувцаш дола лерхIараш кхетаде йиш йолаш ва со, — йоах Афганистан Республика машара, доттагIалан цхьан дагара хилараи обществa председателя заместителя Асад Роха. — Уж корзагIбоахар да Iаьдал шоай кара хилийта ловш хилари фанатизми. Цхьабакъда, Афганистанах йолча «женевски пакета» кулг яздьча Пакистана позици йолчча бесса кхетае а хала да. Хетаргахьа, къаьгга хьагуш да тха мехка чурча гIулакхашта юкъегIертилга Пакистано соцадаро регионера машараи стабильностен хьаштий гIулакха гIо даь ца Iеш, пакистански халкъа хьаштий гIулакха а гIо дергхилар. Оаха вIаши леладеча гIулакхий ерriга проблемаш къоастаяра Пакистано ший дика лоIам а гойтарга юхь-духьалара гIа а боахкарга, аьнна хеташ да тхо.

Афганистане а цунна гонахьа а низткъала чакхйоалаш я вIаши барта бахара процесс, цхьабакъда, мехка чухьа а санна, иштта регионе а чIоагIа бола машар юхаметтаоттабара никъ нийса дIахьоча афгански кулгалхой конструктивни позици тешам луш я.

Николай ОБОТОВ,
АПН спец. корр.

Кабул.

Машари тешами чIоагIбар духьа

Азиатско - Тихоокеан с к и регионе (АТР) шозлагIа еш йола Олимпиада чакхъяккхара Сеула тешам баларца спортивни дунено ший аренаш тIа хьабелгалдаькхар хIанз дунен халкъашта юкъерча арене хьахулаш латтар: дунен эггара сихагIа дегIайоагIаш йола район а хинна дIаотташ латт из регион.

Ший геттара доккха цхьа дакъа Азе дола Советски Союз йоалаш яц цунна эггара лоархIамегIа бола теркам тIа ца эзача. Красноярске шеволаш, М. С. Горбачева еннай керда предложенеш. Владивостоке ши шу хьалха ше йийца АТР-е цхьана гIулакхаш леладара гIулакх тоадаран кхерамзле чIоагIъяраи йола программаш дегIакхувлаш я уж.

Дувцилга а доацаш, ьз программа кхоачашъелга тийша да цу гIулакха Советски Союза партнераш кийча хиларах а. Боккхача безамца тIаэц вай мехка шийцара отношенеш йизза шоаш тоае гIерт, аьнна советски кулгалхоша даьча тешала хьакъехьа Китайски Халкъа Республика реакци позитивни хилар. Цу гIулакхаца шоай хьашт хилар хьагойтар КНР Госсовета премьера Ли Пэна. Лакхера боараме советско-китайски вIашагIкхетар чакхдаккха йиш хилар дег тIара къоабалдир китайски кулгалхоша, Красноярске ше волаш цу тайпарча вIашагIкхетара йола кийчо е тIехьа а ца тетташ советски оагIо кийча я аьнна, КПСС ЦК Генеральни секретара аьнначул тIехьагIа. Цу гIулакха, шеко йоацаш, гIо дергда, Ли Пэна из белгал ма даккхара, тайп-тайпарча боарамашка контакташи переговораши яр бахьан долаш шинна оагIон позицеш вIаши гаргаахаро. Инде, Филлипинашка, кхыча мехкашка кердача советски инициативаша яьча шеррача резонансо бакъду: АТР ерригача пачхьалкхенний хьаштий баланс СССР предложенеша Iалашъелга тIатIа дуккхагIа кхетаду регионе. ХIаьта дIахьажалаш шоаш, мичча тайпара дола ядерни герз регионе ше алсамдоаккхаргдац йоах Советски Союзо, хIаьта из дара тIахьех США а: тIемаформа низаш укхаза алсам ца дахарах йола консультацеш е, герзаца вIаши духьала латтарах дола дош дуккхача оагIоний кIийлен тIа дувца, форда тIа а фега а инциденташ ца хилийтара цхьана гIулакхаш чакхдаха, Индийски океанах машара зона е, АТР-ра кхерамзле чIоагIъяра лаьрхIа йолча моллагIча инициативашка хьажага дунен халкъашта юкъера механизм вIашагIйолла тIахьех.

Японе официальни викалаша шоай откликашка тIемз областера ше чакхбоаккхача наькъа еннача оценкашта раьза ца хилар е территориальни дош оалаш долча деша теркам тIабахийта гIертар хьагучадалийтадале а, цунца, вайна хетачогIа, «дIакъовла могаргдар керттердар: красноярски предложенеша чIоагIъю советско-японски отношеней кIийлен шинна а оагIорахьара цар хьинар холуш айде гIертилгеи.

ХIаьта «Красноярски пакета» хьакъехьа американски администраце наха хьалхашкарча реакцех аьлча, из: хетаргахьа, дуккхача даькъе белгалъювлаш я США-рча хоржама кампанеца, Красноярски РЛС кIийлен тIа дунен халкъашта юкъера космически цхьана гIулакхаш леладара центр хьаярах йола предложени хьаллацарах юхаозабала лаьрхIад хIанзарчоа вашингтонски викалаша. Кердача советски инициатива популярность тIатIа дегIа мел ух, хетаргахьа, бакъе халагIа хургйола позици я из.

Американски оагIоно хIанзчул тIехьагIа кхы а дIакхетаде дезаш да: планета кхыча районий а санна, АТР кхерамзле Iалашъе йиш яц герза новкъосталца а ца еш, политически средствашца мара, юхь-духьала а ца латташ, цхьана гIулакхаш дарца мара. ХIанз лоархIаме да хоадамбеш алар: США-на хIанз эттача хоржамашта хьалхарча хьале могарг а да де эшаш а да, диалог дIахо а шеръяра позитивни пайда хургбола, цу даькъе АТР проблемаш а йолаш, герз дIадаккхара даькъе решенеш увттаелга дIаходахьар.

Дерригача дунен тIарча политически а тIема а гIулакхашца нийсса экономически а гуманитарни а цхьана гIулакхаш леладелга шийна чулоацаш хиларца белгалйолаш я ерriгъюкъарча дунен халкъашта юкъерча кхерамзлен советски концепци. М. С. Горбачева белгалъьлккхар, масала, Гаьннарча Малхбоалене «льготни режим» оттаяра, «цхьана йолча предпринимательства зонаш» вIашагIйохкара перспектива. Корейски ахгIайрен тIара юкъара хьал тоадалара контексте хьаеллаяла тарлу Къулбехьен Кореяцара экономически бувзамаш вIаштIехьдахара йола таронаш.

Красноярске ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара иштта могадир дунен халкъашта юкъера шерра дола бувзамаш, кхыча мехкашкара массови туризм дегIакхувлар, вIаши культурни гIулакхаш леладара АТР-ра регионални хургйола центр вIашагIйоллар. Спортивни бувзамаш, берriга олимпийски болам — из а да дунен халкъашта юкъера кхерамзле Iалашъяра даькъерча низий даькъа, халкъа дипломати белгалъялар. АТР лоархIам айбара юкъара тенденци бакъъеш йола хIанзара Олимпиада — «Машар. Гармони. Прогресс» яха цун лозунг кхоачашдара наькъа тIа цхьаьнха цхьа гIа.

Владимир МАРКОВ,
АПН обозреватель.

«Эрзи»

Иштта цIи йолаш я ТIойЮртарча юрта Совета гаьна йоаццаш хьайийлла кооперативни кафе дIачувоаллаше эггара хьалха бIарг тIаоз чухьа лостам хиларо. Зале, буфета прилавка тIа, кхача хьателача кора йисте лостам ба. Тахан дитта, аьшк теха хьалъэхкача санна да корага дада кIадаш.

— Зизаш, декоративни бьцовгIаш дIайолае кхийнадац тха, — йоах арендни кафе кулгалхочо Албаков Мухажарас. — Кастта из а дергда.

Прилавка тIа ба корка Iажаш, комсаш, помидораш, арендатораша шоай кулгашца хьаяь мерза хIамаш, мерзеи минеральнин хиш. ЦаI да лоархIаме — маьхаш сов лакха дац укхаза доххача даарий, сомий, бьцадаарий.

— Маьхаш наха тIаэцаргдолчча тайпара хилийта гIерт тхо, — йоах Албакова.

Наьха безам тIагIоргболаш да кафе болхлоша кийчду даараш — дулхн хьалтIами, шашлык, манташ, пельменеш, хаш, локъамаш, кхыдараш. Царна оттадаь маьхаш паччахьалкхенчарел кIеззинга лаккхагIа мара дац. Цудухьа хургда-кх укхаза дукха нах чуухаш хилар а.

— Ала йиш яц болх цу сахьате дика дIаболабелар, аьнна, — йоах М. Албакова. — Цхьан юкъа кафе дакъовла а дагадехар тхона. Выручка кIезига яр. Цхьабакъда, укх кхаь бетта гIулаккаш хувцаденнад. Сентябрь бетта паччахьалкхен кассе ши эзар сом дIачудала а таро хургья тха.

Белгалдаккха деза кафена Iалашо яра гIулакх арендатораша шоаш чакхдоаккхалга. Базар тIарча маьхах эц цар дулх, Iажаш, комсаш, помидораш, кхыйола продукташ. Транспортах дIадодар а шоай чотагIа да.

Назрановски РайПО я арендатораште из помещени еннар. Ала хIама доацаш пергIата а наха гургйолча моттиге а я из. Ха аьнна нах а, кагирхой а, лоаллаха йоахкача школай дешархой а, машинашца дIа-хьа болхараш а чуух укхаза. Цунга хьежжа шеръе еза дарий ассортимент а.

— Лакхе йийца продукташ хьазца йиш я, — йоах М. Албакова. — Боккха хьовзам бу тхона шекар ца тааро. Из бахьан долаш дукха мерза хIамаш хьа ца еш юс. Сокаш яхара а эшаш я из продукт, Дика хетар тхона из дош РайПО-с къоастадоре.

Кафе болх беш кулгалхочунгара дIанйккхача кхы а кхо саг ва — снабженец Кодзоев Ахьмад, повараш Гадаборшева Роза, Баркинхоева Зарема. Цар хьинарои говзалои тоам бу юртахошта.

М. МАЖИТОВ.

«Сердало»~89

Хьамсара доттагIий! Массе а моттигашка шерра дIадоладеннад хьатIадоагIача шера газеташи журналаши яздайтилга. Уж яздайта йиш я бувзама отделенешка. «Союзпечата» агентствашка, предприятей, учрежденей, организацей общественни распространител а ш к а гIолла.

Тахан оаха кепатохаш йола «Абонемента» бланк шоана подписка е аттагIа хургдолаш тох. Цу тIа йоазув деча хана жIарг оттадеш дIайоае еза газеташ хьанйде шун безам болча беттай номераш. Нийса дIаязъе еза индекс, адрес, тайпан цIи, инициалаш.

«Сердало» газет шера яздайтара мах 4 сои 8 кепиги ба. Из а дIаязбе беза абонемента тIа. Цхьаккха ограничени йоацаш яздайта йиш я газет. Бланкн, цу тIа мел эша йоазош даьчул тIехьагIа, газет яздайтарах доагIа ахчеи кепайоазон общественни распространителага е шоаш дахача моттига гаргагIа йолча бувзама отделене дIачудала деза, цига цунна йоаггIаш йола оформлени ергIолаш.

Хьаходдду моттиг

Ф. СП-1

Министерство связи СССР «Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету 54673. (индекс издания)

«СЕРДАЛО» Количество комплектов 1

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда

(почтовый индекс) (адрес)

Кому

(фамилия, инициалы)

Доставочная карточка

ПВ | место | литер | на газету 54673. (индекс издания)

«СЕРДАЛО»

Стоимость | подписки | руб. коп. | Колич. комп. 1

перерасчеты | руб. коп.

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда

(почтовый индекс) (адрес)

Кому

(фамилия, инициалы)

ХЬАМСАРА ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

Диц ма далийта ханнахьа шоашта «Сердало» яздайтилга. Шера из яздайтара мах 4 сои 8 кеп. Газета индекс 54673